

Obznane

M. A. K. Halliday and Colin Yallop Lexicology. A Short Introduction

Continuum, London and New York 2007. – str. 117

Svaka knjiga kojoj se u naslovu javlja riječ *leksikologija* predstavlja pravi izazov za svako- ga tko se zanima za pitanja značenja riječi. Razlog leži u tome što je leksikologija relativno mlada lingvistička disciplina i što je vrlo malo knjiga kojima je ona u žarištu interesa. Nemoguće je jasno odrediti granice između nje i nekih drugih srodnih disciplina i zato pažnju pobuđuje već i sam sadržaj svake takve knjige, izbor tema, odnos autora prema disciplinama s kojima se leksikologija dodiruje.

Ova knjiga je, kako piše na koricama, namijenjena studentima postdiplomskih studija koji studiraju lingvistiku. Prvo izdanje je objavljeno 2004. godine, a tri godine kasnije, nakladnička kuća Continuum odlučila se i za drugo izdanje ovoga leksikološkog priručnika. Autori knjige M. A. K. Halliday i C. Yallop zadali su sebi složen zadatak da na svega 117 stranica maloga formata prikažu osnove leksikologije i da usmjere postdiplomande prema daljim proučavanjima problema u vezi sa značenjem riječi. Knjiga sadrži osnovni tekst (str. 1–103), glosar (str. 104–109), popis literature (str. 110–114) i indeks (str. 115–117). Na početku svakoga poglavlja dan je kratak sadržaj tema koje će se u njemu obraditi. Za udžbeničku literaturu od izuzetnog je značenja popratna aparatura, kao što su glosar i indeks, jer omogućavaju čitateljima da se brže snadu u osnovnom tekstu knjige.

Autori su podijelili sadržaj knjige u tri poglavlja – prvo je uvodno, u drugom se obrađuju opća pitanja leksikologije, a u trećem se nabrajaju i analiziraju neka novija dostignuća u ovoj disciplini.

Prvo je poglavlje nazvano *Lexicology* [Leksikologija], a posvećeno je povijesti leksikologije i metodama koje se primjenjuju u ovoj znanosti. Ne objašnjavajući vezu između leksikologije i leksikografije, autori su u ovom poglavlju naveli razvoj leksikografije u Indiji, Kini, islamskom svijetu i Europi. Navodi se i razvoj leksikografske tradicije u Engleskoj, a kao osnovne leksikološke metode izdvajaju se izrada rječnika i izrada tezaurusa. Iznenaduje to što su autori u potpunosti poistovjetili leksikologiju s leksikografijom i što termin *leksikologija* upotrebljavaju za leksikografiju. Ovo u stručnoj li-

teraturi nepoznato terminološko rješenje u knjizi se ne obrazlaže. Leksikografija je, naravno, leksikologiji najbliža disciplina. Nemoguće je govoriti o leksikologiji nezavisno od leksikografije, ali ih nije opravdano izjednačavati, i to na štetu leksikologije. Ipak, treba reći da je u knjizi dan vrlo koristan pregled razvoja svjetske leksikografije. Tako saznajemo da su prvi rječnici nastali u Indiji i Kini, i to još u 3. stoljeću prije nove ere, a da su Stari Grci sastavljali glosare koje su koristili da bi razumjeli leksik Homerovih epova. Još u sedmom stoljeću nastao je prvi engleski rječnik koji se sastojao od objašnjenja nekih latinskih riječi, a termin *rječnik* [dictionary] zaživio je još u 13. stoljeću.

Drugo poglavlje je nazvano *Riječi i značenja* [Words and Meaning] i sastoji se od deset dijelova: Riječi u jeziku, Riječi i značenje, Etimologija, Preskripcija, Utjecaj socijalnih faktora na jezik i značenje, Saussure i Firth, Kognitivna lingvistika, Jezik i stvarnost, Jezik i jezici, Prevodenje. Izboru tema imalo bi se što prigovoriti, npr. zašto se izdvajaju baš Saussure i Firth, koji su se bavili općom lingvistikom, a ne neki istaknuti leksikolozi. Zadržat ćemo se, ipak, na nekim elementima sadržaja drugoga poglavlja. Kognitivna lingvistika izrazito utječe na suvremenu leksikologiju i njezino je mjesto nesporno u leksikološkom priručniku. Međutim, umjesto da govore o predstavnicima kognitivizma (kao što su, recimo, Lakoff i Johnson), autori govore o Noamu Chomskom. Na stranici 63. kažu čak i to da je on inicijator programa (tj. osnivač) kognitivne lingvistike, iako je poznato da je Chomsky osnivač generativizma i da je u vezi s razvojem govora kod djeteta i u vezi s drugim mentalističkim pitanjima bio predstavnik nativizma i da se žestoko sporio s kognitivistima. Osobito je u tom smislu poznata (pa čak i objavljena 1984. godine) rasprava Chomsky – Piaget. U knjizi koja je pred nama Chomsky se, međutim, proglašava osnivačem kognitivizma.

Ostali dijelovi drugog poglavlja (o utjecaju socijalnih faktora, stvarnosti i drugih jezika na jezik) obrađeni su korektno, onako kako se to obično radi u udžbenicima, ali se premalo odnose na leksikologiju. Predstavljeni su kao di-

jelovi udžbenika za opću lingvistiku, a ne za leksikologiju. To je očigledno već i iz naslova tih dijelova, jer se u njima ne govori o različitim utjecajima na leksik, već na jezik.

Treće se poglavlje zove *Budućnost leksikologije* [The Future of Lexicology]. I u ovom dijelu knjige više se govori o budućnosti leksikografije nego o budućnosti leksikologije. Na suvremenu leksikologiju, po mišljenju autora, utječe formiranje korpusa (kao elektroničke baze leksičkih jedinica) i upotreba kompjutera. Naravno da se razvojem kompjutorske tehnike na nov način pristupa izradi rječnika, ali nema mnogo razloga da se u tome vidi budućnost leksikologije. Leksikolozi će, naravno, lakše i brže dolaziti do građe za svoja ispitivanja, ali pristupačnost građe nije budućnost leksikologije, već sredstvo da se postave neki novi, možda zamašniji, ciljevi u izboru tema i načinu obrade građe.

Na 99. stranici autori se s pravom zalažu za leksičku gramatiku [lexicogrammar] kao disciplinu koja bi objedinila semantička i morfološko-tvorbena ispitivanja leksika. Riječi treba promatrati kao jedinice koje imaju određeni oblik i zahvaljujući njemu, obavljaju određenu službu u rečenici i imaju određeno značenje. Funkcionalni, semantički i formalni aspekt leksema se uzajamno prožimaju i utječu jedan na drugi. Zato se budućnost leksikologije vidi u ovakvom pristupu leksičkim jedinicama.

Može se zaključiti da je priručnik Hallidaya i Yallopa uglavnom koristan i bogat brojnim podacima, ali da mu ne odgovara u potpunosti naslov koji nosi. Prvom i trećem poglavlju, koja je potpisao M. A. K. Halliday, više bi prilio naslov *Uvod u leksikografiju*, a drugom, koje je napisao C. Yallop, odgovarao bi naslov *Uvod u opću lingvistiku*.

Rajna Dragičević

Leila Behrens & Dietmar Zaefferer (eds.)
The Lexicon in Focus. Competition and Convergence in Current Lexicology

Peter Lang, Frankfurt am Main 2002. – str. 219

Knjiga predstavlja zbornik radova. Ima 219 stranica i sastoji se od Uvoda i sedam istraživanja. Uvod su potpisala oba urednika Leila Behrens i Dietmar Zaefferer (str. 1–23), a izabrane radove Dirk Geeraerts (str. 23–43), Cornelia Zelinsky-Wibbelt (str. 43–75), Ardi Roelofs (str. 75–93), Michael Schecker (93–121), Jürgen Oesterle (str. 121–145), Dafydd Gibbon (str. 145–187) i James Pustejovsky (str. 187–209). Na kraju knjige navodi se indeks autora i pojmova (str. 209–213).

Kad je nešto u fokusu, konstatiraju urednici ovog zbornika, to se može osvijetliti iz različitih kutova. Leksikonu se može prići s više strana i u ovoj knjizi se kroz sedam radova reprezentiraju raznoliki pristupi organizaciji složenog sistema leksičkih jedinica. Izbor radova je uvjetovan interesima urednika. Leila Behrens je profesorica opće lingvistike i računalne leksikologije u Münchenu, Marburgu i Kölnu, a Dietmar Zaefferer je profesor teorijske lingvistike na Sveučilištu u Münchenu. Njih dvoje se bave odnosom između leksičke semantike i sintakse, kao i leksičkom tipologijom. U skladu s tim, radovi u ovom zborniku posvećeni su pogledu na leksikon iz kuta psiholingvistike i računalne lingvistike.

U lingvistici naroda koji žive na teritoriju bivše Jugoslavije ima vrlo malo radova u koji-

ma se leksikonu pristupa iz ovih kutova, iako se zapaža da je u svijetu sve više istraživača koji analiziraju leksikon iz vizure psiholingvistike, računalne lingvistike, kao i drugih novijih lingvističkih disciplina.

Knjiga počinje uvodnom studijom u kojoj urednici izlažu da je leksikon u lingvistici uvijek bio tretiran samo kao dodatak gramatici. Ovaj stav se vezuje prije svega za Bloomfielda, koji ga je i eksplicitno naglasio 1933. godine, ali, u stvari, seže u duboku prošlost i datira još iz antičkih vremena. Ovaj pristup je dostigao kulminaciju u ranim fazama generativne gramatike.

U posljednje vrijeme značajno se mijenja kut iz kojeg se promatra jezik, pa leksikon u mnogim teorijama zauzima sve važnije mjesto. Urednici navode mišljenje Atkina, koji je 1994. godine, u svojoj knjizi o računalnom proučavanju leksikona napisao da nije pretjerivanje ako se kaže da lingvistička istraživanja stoje na pragu nove ere. Behrens i Zaefferer očekuju da će se u skoroj budućnosti razvijati teorije prirodnog jezika iz leksičke perspektive. Oni predviđaju da leksikon u budućim teorijama neće biti privezak gramatike, već će gramatika biti dodatak leksikonu.

Urednici su tematski grupirali radove u zborniku u tri grupe. U prvoj grupi su oni koji

su posvećeni ulozi metodologije u proučavanju leksikona. Drugu grupu čine radovi u kojima je pažnja autora posvećena sintagmatskim leksičkim odnosima, a u trećoj grupi su oni u kojima se govori o suodnosu između leksikona i sintakse. Ne postoji oštra tematska granica među radovima, jer se u nekima od njih istovremeno obrađuju dvije, pa i sve tri navedene teme. Primjećuje se da se u cijelome zborniku izbjegava termin *leksikologija*, što ne čudi, jer se inzistira na tome da je leksikon jedinica ili polje interesa mnogih ili svih jezičnih disciplina, a ne samo leksikologije.

Dirk Geeraerts je u svom radu o razvoju leksičke semantike zapazio dva najvažnija toka ili dimenzije koje su pratile razvoj leksičke semantike u svim fazama. Prvi kriterij se zasniva na distinkciji između onomasiologije i semasiologije, a drugi između kvalitativnog (i strukturno zasnovanog) i kvantitativnog (i upotrebno zasnovanog) aspekta leksičkog značenja. Imajući ova dva kriterija u vidu, Geeraerts je analizirao prestrukturalističku (dijakronijsku), strukturalističku, generativnu i kognitivističku leksičku semantiku, zapazajući da je jedan ili drugi aspekt prvoga ili drugoga navedenog kriterija dominirao u različitim teorijskim pristupima i da se cijela teorija zasnivala na jednom od njih. Generativisti su, na primjer, u ranoj fazi bili strukturalno orijentirani, ali su taj pristup kombinirali s mentalističkom perspektivom. U početku su im istraživanja bila onomasiološki zasnovana, a kasnije su postala semasiološka.

Ovaj rad je zanimljiv i značajan upravo po toj potrebi da se utvrdi zajednički nazivnik za sve važnije pristupe leksičkoj semantici. Moguće je da dva navedena kriterija nisu dovoljna, ali je svakako izuzetno važan pokušaj da se sistematiziraju dosadašnja leksička istraživanja.

Cornelia Zelinsky-Wibbelt u svome radu otvara zanimljivu temu o leksičkoj, odnosno referencijalnoj neodređenosti koja se javlja kod nekih leksema. Problem je obradila na leksemima kao što su *prozor* i *vrata*. Oni se koriste istovremeno za označavanje dijela i cjeline. Kod ovih leksema, po mišljenju autorice, nije jasno da li su dio i cjelina dva značenja dobivena metonimijom ili je u pitanju jedinstveno značenje koje ima dvije upotrebne vrijednosti u ovisnosti o konkretnome kontekstu. Autorica smatra da je u ovakvim slučajevima u pitanju »jedinstvena konceptualna struktura« i da je referencija varijabilna.

Problem razlikovanja posebnih značenja od različitih upotreba jednoga značenja izuzetno je ozbiljan i, u mnogim slučajevima, nerješiv.

Zato i zaslužuje važno mjesto u leksičkim istraživanjima. Prema našem mišljenju, međutim, autorica ovaj problem nije predstavila na odgovarajućem primjeru. *Prozor* kao *otvor u zidu zgrade kroz koji ulaze sujetlost i zrak* i *prozor* kao *okvir sa staklom koji taj otvor zatvara* predstavljaju dva značenja leksema *prozor* i nedvosmisleno su povezana metonimijskom vezom. Ima mnogo primjera među glagolima i pridjevima na kojima se ovaj odnos posebnih značenja (pa samim tim i posebnih referenata) i jedinstvenih značenja (s varijabilnom referencijom) može mnogo bolje pokazati i objasniti.

Michael Schecker u svom radu o verbalnim asocijacijama shizofrenika piše o tome kako se na osnovi verbalnih asocijacija mogu donositi značajni zaključci u lingvističkim istraživanjima. On naglašava da su se asocijacije često ispitivale u psihologiji, ali da nisu dovoljno istražene u lingvistici. Tradicionalna psihološka distinkcija između »standardnih« i »neobičnih« asocijacija nije bez značenja u lingvistici. Asocijacije shizofrenih bolesnika su različite od asocijacija zdravih ljudi. Glavna razlika se sastoji u tome što su one češće zasnovane na individualnom iskustvu ispitanika. Dodali bismo da to znači da su asocijacije shizofrenika manje pogodne za lingvistička istraživanja, jer su za analizu značajne samo asocijacije s visokom frekvencijom. Jedan od najvažnijih zaključaka ovog rada jest taj da nema stroge granice između lingvističkog i enciklopedijskog znanja i da se ona nadovezuju jedno na drugo.

Detaljnija istraživanja verbalnih asocijacija u lingvističkim istraživanjima provode se u slavenskom svijetu. To što su urednici uvrstili ovaj rad u zbornik znači da interesi za verbalne asocijacije polako prodiru i do zapadnoeuropske lingvistike.

Jürgen Oesterle se u svom radu pita kako u računalnoj lingvistici treba postupati s jezičnim konstrukcijama u kojima izostaje očekivana veza između semantike i sintaktičke strukture. Problem je razradio na primjeru konstrukcija kojima se označava mjera u njemačkom jeziku.

James Pustejovsky je predstavio svoj model leksikona koji je nazvao *generativni leksikon*. Leksemi imaju uopćenu reprezentaciju u generativnom leksikonu, a u kontekstu se njihovog značenja specijalizira.

Jasno je da se u modernoj lingvistici mijenja odnos prema leksikonu i da se on, kako se vidi iz naslova ovog zbornika, stavlja u fokus jezičnih disciplina koje su tradicionalno bile okrenute gramatici.

Rajna Dragičević

Folia onomastica Croatica Knjiga 12–13 (2003–2004)

Zagreb 2006. – str. 578

Ovaj je svečani i višejezični dvobroj časopisa *Folia onomastica Croatica* posvećen sedamdesetoj obljetnici života akademika Petra Šimunovića, a sadržava oko pedeset znanstvenih priloga. Uvodno slovo Svečaru potpisuje Dunja Brozović Rončević nakon čega slijedi kronološka bibliografija njegovih radova.

Pedesetak znanstvenih radova domaćih i međunarodnih autora iz različitih se perspektiva bavi onomastičkom problematikom. Miroslav Bertoša (Pula) iz »kuta povjesničara« ispituje toponime, antroponime i nadimke u Labinu i njegovoj okolini u drugoj polovici XVIII. stoljeća na temelju sudskoga spisa Vijeća deseterice iz Državnog arhiva u Mlecima. Mislava Bertoša (Zagreb) analizira prezimena nahoda u prvoj polovici XIX. stoljeća zabilježena u matičnim knjigama iz tršćanskoga Državnog arhiva i interpretira ih u svjetlu jezične, nacionalne i konfesijske heterogenosti toga grada. Živko Bjelanović (Trogir) opisuje tvorbene i prozodemske odlike prezimena *Dragović*. Dunja Brozović Rončević (Zagreb) i Milena Žic Fuchs (Zagreb) iz kognitivnolingvističke perspektive pišu o metafori i metonimiji kao motivacijskim poticajima u procesu imenovanja. Aleksandra Cieślakowa (Kraków) uspoređuje tradicionalne i inovativne elemente u hrvatskoj i poljskoj antroponimiji. Ljiljana Dimitrova Todorova (Sofija) istražuje hibridne bugarsko-turske toponime i njihove procese prilagodbe na fonetskoj, morfološkoj, tvorbenoj, leksičko-semantičkoj i sintaktičkoj razini. Andela Frančić (Zagreb) analizira antroponime u medimurskim narodnim pjesmama uvrštenima u knjigu *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja* (1924). Metka Furlan (Ljubljana) ispituje etimologiju slovenskoga toponima *Ritoznoj*. Darija Gabrić-Bagarić (Zagreb) analizira onomastički fond Kašićeva prijevoda četiriju evanđelja (1625). Prilog Alemka Gluhaka (Zagreb) bavi se pojavom prenošenja imena iz ruskog jezika i iz drugih jezika koji se služe ćirilničnim pismima u hrvatski jezik u današnje vrijeme. Milan Harvalík (Prag) ispituje mjesto mikrotoponima u dijakronijskim dijalektalnim istraživanjima u Češkoj. U članku Georga Holzera (Beč) rekonstruira se što je srednjovjekovnim Slavenima u Donjoj Austriji značila riječ **gumьno*, posvjedočena u ponijemčenom hidronimu *Geaning* (*Gue-mnik*). Članak Olge Ivanove (Skopje) tumači etimologije i motive dvostrukih oblika toponi-

ma oko rijeke Bregalnice. Elka Jačeva-Ulčar (Skopje) ispituje tikvešku regionalnu toponimiju. Zofia Kaleta (Leuven) pokušava odgovoriti na pitanje što primarna indoeuropska složena imena otkrivaju o duhovnoj kulturi naših predaka. Članak Radoslava Katičića (Beč) raspravlja o etimologijama dviju natuknica iz Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika: *črt* i *opsočiti*. Miloslava Knappová (Prag) piše o razvoju i motivacijskoj strukturi prezimena posvjedočenih u Češkoj. Marija Korobar-Belčeva (Bruxelles) izlaže razvoj makedonskih prezimena korijeni kojih sadržavaju osobno ime. August Kovačec (Zagreb) ispituje sudbinu oblika za vokativ i ulogu deminutiva u sustavu antroponima u kajkavskom govoru Jesenja. Josip Lisac (Zadar) razmatra etimologiju toponima *Delnice*, pitanje njegova prvog spomena i njegove standardnojezične dimenzije. Mijo Lončarić (Zagreb) na temelju zapisa podravskih imena iz isprava koje potječu iz razdoblja od XII. do XVI. stoljeća utvrđuje osobine kajkavskog jezika u Podravini u tome razdoblju. Władysław Lubaś (Katowice) ispituje značenje vlastitih imena na etimologijskoj, gramatičkoj (sintaktičkoj) i leksičkoj razini. Članak Ivana Lutterera (Prag) ispituje amerikanizaciju čeških prezimena u Sjedinjenim Državama. Milan Majtán (Bratislava) piše o rijetko posvjedočenom starom pridjevu *zázrivý* i antroponimu *Zázrivá* u slovačkom jeziku. Članak Dragice Malić (Zagreb) na korpusu osobnih imena posvjedočenih u *Žićima svetih otaca* razmatra načine njihovih prenošenja u hrvatski tekst i prilagodavanja starohrvatskom/staroćakavskom jeziku iz ranosrednjovjekovnih latinskih izvora poznatih pod zajedničkim naslovom *Verba seniorum*. Antica Menac (Zagreb) proučava hrvatske rusizme s imenskom sastavnicom. Rad Mire Menac-Mihelić (Zagreb) bavi se frazemima s antroponimnom sastavnicom iz stotinjak hrvatskih govora. Milan Moguš (Zagreb) piše o antroponimima u Mažuranićevu spjevu *Smrt Smail-age Čengića*. Prilog Žarka Muljačića (Zagreb) osvrće se na tri reprezentativne natuknice iz talijanskoga deonomastičkog rječnika koje se nalaze u vezi s hrvatskim toponimima *Brač*, *Dalmacija* i *Hrvatska*. Eva Rzetelska-Feleszko (Varšava) sažeto prikazuje nastanak i strukturu *Enciklopedije slavenske onomastike*, posebnu pozornost posvećujući hrvatskoj onomastici. Prilog Marka Samardžije (Zagreb) go-

vori o preimenovanjima ojkona u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj od mjeseca travnja do kraja 1941. godine. Vladimir Skračić (Zadar) istražuje način na koji su organizirani toponimski likovi koji označavaju referente na moru, otocima, podmorju i obali, i to ponajprije oni kojima je jedna od sastavnica leksem sa sadržajem vjetera ili strane svijeta u lokalnim jadranskim govorima. Marko Snoj (Ljubljana) piše o slovenskim prezimenima deriviranim iz biblijskog imena *Šimeon*. Trajko Stamatovski (Skopje) proučava obilježja skopske toponimije. Ljubica Stankovska (Prilep) analizira stare makedonske antroponime posvjedočene u makedonskim toponimima, koji pripadaju najranijem posvjedočenom korpusu slavenskih antroponima. Aleksandra V. Superanskaja (Moskva) ispituje ruski sustav nadijevanja osobnih i obiteljskih nadimaka danas. Rudolf Šrámek (Brno) prou-

čava složenu problematiku transnominizacije u procesu imenovanja. Viktor Petrovič Šul'gač (Kijev) opisuje leksičko-tvorbeni mikrosustav slavenskih refleksa s korijenom *Dǫld-* u području antroponimije. Članak Jürgena Udolpha (Leipzig) analizira ime rijeke *Save* u svjetlu staroeuropske hidronimije. Prilog Nenada Vekarića (Dubrovnik) na temelju nekoliko dubrovačkih primjera upozorava na važnost genealogija u ispravnom tumačenju nastanka pojedinih prezimena. Vojmir Vinja (Zagreb) raspravlja o postanku riječi *spara*, nesonimu *Sparižnjak* i o pomorskom terminu *šperanca*, predlažući za sva tri oblika isto grčko ishodište. Stefan Warchoł (Lublin) istražuje etnogenezu Slavena u svjetlu tradicionalne narodne zoonimije. Na koncu, rad Marije i Maje Znike (Zagreb) promatra vlastito ime u odnosu prema kategoriji brojivosti.

Mislava Bertoša

**Thomas F. Magner – Dunja Jutronic
Rječnik splitskog govora
A dictionary of Split dialect**

Zagreb: Durieux; Dubrovnik: Dubrovnik University Press, 2006. – str. 240.

Thomas F. Magner, profesor emeritus iz slavenskih jezika, koji je umro 27. travnja 2004. radeći na ovom rječniku, i Dunja Jutronic, redoviti profesor na Sveučilištu u Mariboru autori su ovog zanimljivog rječnika. Rječnik su radili na temelju intervjua koje su vodili s izvornim govornicima u razdoblju od trideset godina, od 70-ih godina 20. st. do 2003. godine. Kako kažu u predgovoru: »Nismo se u izboru informanata ograničavali na određenu dob, no ono što možemo reći jest da sve riječi u ovome rječniku upotrebljavaju ili stari ili mladi stanovnici grada Splita.« Iz ovoga se vidi da su autori nastojali zabilježiti što je moguće više riječi očito se ne ograničavajući nekim od sociolingvističkih parametara poput dobi, roda ili statusa govornika.

U *Uvodu* autori daju teorijski model kojim su se vodili, objašnjavajući što razumijevaju pod dijalektom: »Regionalna varijanta, u prvom redu onaj govorni oblik koji se razlikuje od standardnoga književnog jezika, ili govornog obrasca one kulture u kojoj postoji, po izgovoru, gramatici ili vokabularu« (str. IX). Zatim daju kratak prikaz samoga grada Splita, njegove povijesti te povijesti čakavskog jezika koji se nekada koristio u Splitu i okolici, ali i kratki prikaz gramatike splitskoga govora koji

uspoređuju sa standardnim hrvatskim jezikom. Nešto detaljnije daju prikaz fonoloških karakteristika splitskoga govora u kojem ga opisuju kao ikavski govor u kojem su povijesni razvoji utjecali na specifičnu glasovnu strukturu u kojoj se *lj* zamjenjuje s *j*, *h* s *v*, *u* ili *j*. U dijelu o naglasku autori objašnjavaju da su se zbog složenosti splitske naglasne situacije odlučili za jednostavan, ali točan, kako smatraju, sustav akcentuacije koji koristi i sama autorica rječnika (koja je podrijetlom iz Splita), pa tako upotrebljavaju dva znaka: jedan koji označava naglasak na kratkom slogu kao u riječi *bònaca* i drugi koji označava dugi uzlazni naglasak kao u riječi *botún*. Dalje navode neke morfološke, sintaktičke i leksičke karakteristike splitskoga govora od kojih se posebno izdvaja upotreba upitne zamjenice *ča*, nekoliko razlika u deklinativnim sustavima imenica muškog i ženskog roda te upotreba konstrukcije *za* + infinitiv, a kao posebnost leksika ističu veliki broj leksema iz venecijanskog i talijanskoga.

Nakon uvodnog dijela koji je kao i predgovor, posveta, bibliografija te bilješka o autorima napisan dvojezično, tj. na hrvatskom i engleskom jeziku slijedi abecedni rječnik od 6000 natuknica. Rječnik je organiziran na jednostavan način tako da je svaki rječnički članak po-

dijeljen u tri stupca pa je tako u krajnjem lijevom stupcu masnim slovima otisnuta riječ splitskoga govora, u srednjem stupcu njeno značenje na standardnome hrvatskom jeziku i u krajnjem desnom stupcu značenje na engleskome jeziku. Natuknice su dane s obilježenim naglaskom te nekom od odrednica koje daju gramatičku, uporabnu ili stilističku informaciju o natuknici. Natuknice dolaze najčešće s jednom, a rjeđe s dvije odrednice. Odrednice koje su autori koristili možemo podijeliti u dvije grupe: gramatičke i stilističke. Neke od gra-

matičkih odrednica označavaju vrstu riječi, kategorije gramatičkog roda i broja, a kod glagola i glagolski vid. Jedine stilske odrednice koje su autori koristili jesu za uvredljivo, figurativno i sleng. Slijedi primjer rječničkog članka iz rječnika:

šūmpreš *m* pegla, glačalo iron

Rječnik splitskog govora zanimljiv je priručnik suvremenoga urbanoga govora grada Splita koristan kako samima izvornim govornicima tako i stručnjacima.

Anita Skelin Horvat

Filologija Knjiga 46–47 (2006)

Zagreb 2006. – str. 1–324

U ovom dvobroju *Filologije* objavljeni su radovi izneseni na IV. međunarodnom leksikološko-leksikografskom znanstvenom skupu *Jezikoslovno nazivlje, dijalektna leksikografija* održanom 1. i 2. prosinca 2005. godine u prostorima HAZU-a. Časopis ima 324 stranice i obuhvaća dvadeset i jedan članak, od čega je devetnaest članaka na hrvatskom jeziku, a po jedan članak na slovenskom i makedonskome.

U prvom članku Matea Birtić govori o nastanku i razvoju morfološkoga nazivlja u okviru generativne gramatike te navodi pojedinačne pokušaje stvaranja hrvatskoga nazivlja generativne morfologije. U drugom članku Goranka Blagus Bartolec uspoređuje hrvatsko i slovensko padežno nazivlje nastojeći utvrditi sličnosti i razlike koje se javljaju kod određivanja semantičkih i sintaktičkih uloga padeža u dvjema gramatikama, jednoj hrvatskoga jezika i drugoj slovenskoga. Slijedi članak Sanje Brbore u kojem autorica analizira udžbenike hrvatskoga jezika za završne razrede srednjih škola i gimnazija s obzirom na način prezentacije i zastupljenosti stručnih naziva te njihova definiranja. U članku *Fonološko nazivlje u hrvatskim gramatikama 19. stoljeća* autorice Željka Brlobaš i Marijana Horvat analiziraju opis fonološke razine u gramatikama hrvatskoga jezika koje su pisane hrvatskim jezikom u 19. stoljeću. Sybilla Daković u članku *Uzvici u slavenskim jezicima i pitanje terminologije* na primjerima hrvatskoga, poljskoga i ruskoga jezika analizira načine na koje su definirani uzvici u gramatikama tih slavenskih jezika. Ivana Franić u radu analizira jezikoslovno nazivlje u djelu *Éléments de syntaxe structurale* jeziko-

slovca Luciena Tesnière nastojeći utvrditi sustavnost u navedenom djelu i predlaže odgovarajuće hrvatske istovrijednice ondje gdje je to moguće. Lana Hudeček, Milica Mihaljević i Domagoj Vidović u članku *Sinonimni parovi i nizovi u temeljnome jezikoslovnom nazivlju* na korpusu srednjoškolskih udžbenika i priručnika analiziraju sinonimne odnose u jezikoslovnom nazivlju s posebnim osvrtom na fonološko nazivlje. Elka Jačeva-Ulčar analizira jezikoslovno nazivlje i poglede Grigora Prličeva iznesene u *Kratkoj slavenskoj gramatici*. Zrinka Jelaška i Ines Novak u članku *Čemu? Inačnost glasovnoga nazivlja* iznose probleme stvaranja fonoloških naziva i nastoje objasniti neke od uzroka postojanju različitih naziva, te raspravljaju o razlozima za odabir i stvaranje hrvatskih naziva. Ljiljana Kolenić govori o starome hrvatskom gramatičkom nazivlju koje uspoređuje sa suvremenim gramatičkim nazivljem nastojeći uočiti zakonitosti u njegovu stvaranju. U članku *Nazivlje u tvorbi riječi* Branko Kuna razmatra značenjske razlike istovjetnog nazivlja, poteškoće s obzirom na neujednačenosti upotrebe naziva te načela i kriterije koji se koriste pri terminologizaciji tvorbenog nazivlja. Kristian Lewis, Barbara Štebih i Nada Vajs u svom radu razmatraju gramatičko nazivlje u hrvatskome kajkavskome književnom jezikom analizirajući kajkavske rječnike, gramatike i pravopise. Vesna Muhvić-Dimanovski i Anita Skelin Horvat govore o nazivlju koje se u hrvatskome jeziku koristi za pojmove iz područja jezičnoga posuđivanja uspoređujući hrvatsko nazivlje s istovrsnim nazivljem u drugim jezicima. István Nyomárkay opisuje uklopljenost

hungarizama u hrvatski jezik u kajkavskim rječnicima Habelića i Jambrešića. U članku *O kakvu je redu riječ?* Anita Peti–Stantić analizira jezikoslovno nazivlje koje se odnosi na red riječi, a posebno na klitike u gramatikama 19. i 20. st. te predlaže jedan mogući način uređivanja nazivlja vezanog uz red riječi. Adela Ptičar i Nada Vajs prikazuju jezikoslovno nazivlje u prvim hrvatskim pravopisima, kajkavskome *Kratkome navuku za pravopisanje horvatsko* i štokavskome *Upućenju k' slavonskomu pravopisanju*. U članku *Atributi i njihova značenja* Vlasta Rišner uspoređuje značenje i upotrebu nekih jezikoslovnih pojmova u hrvatskih i srpskih jezikoslovaca. Tomislav Stojanov govori o

Saussureovoj sintagmatici te problemima vezanima uz njegova stajališta i daje kratki pregled suvremenih hrvatskih gramatika s obzirom na način na koji obrađuju pitanja sintaktičkih jedinica. Irena Stramljić Breznik u članku *Pojmovanja in poimenovanja besednih združb v slovenistiki* prikazuje nazivlje leksičke semantike u slovenskome jeziku. U članku *Korelacijska terminologija* Branko Tošović iznosi osnovne poglede na nazivlje vezano uz izražavanje jezičnih odnosa. U završnom članku Stjepan Vukušić razmatra pojedine normativnoakcentološke i naglasnoopisne nazive s obzirom na njihovu upotrebnu prikladnost te obrađuje nekoliko naziva iz novijeg jezikoslovlja.

Anita Skelin Horvat